

Ενότητα 11η Επικίνδυνες συμμαχίες

Ὡ Αἰγυπίαε καί πάντες οἱ παρόντες
Λακεδαιμόνιοι,
ἐγὼ ὑμῖν, ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε,
φίλος καί σύμμαχος ἐγενόμην,
καί το μέν ναυτικό τό ὑμέτερον
χρήματα παρέχων ἰσχυρόν ἐποίουν,
ἐν δέ τῇ γῆ αὐτός ἀπό τοῦ ἵππου
μαχόμενος μεθ' ὑμῶν
εἰς τήν θάλατταν κατεδίωκον τοὺς
πολεμίους.

Καί διπλοῦν ὥσπερ Τισσαφέρνους
οὐδέν πώποτε μου οὔτε ποιήσαντος οὐτ'
εἰπόντος πρός ὑμᾶς
ἔχοιτ' ἄν κατηγορήσαι.
Τοιοῦτος δέ γενόμενος

νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν
ὡς οὐδέ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ
χώρᾳ,
εἰ μή τι ὦν ἄν ὑμεῖς λίπητε συλλέξομαι,

ὥσπερ τά θηρία.

Ἄ δέ μοι ὁ πατήρ καί οἰκήματα καλά
καί παραδείσους καί δένδρων καί θηρίων
μεστούς κατέλιπεν,
ἐφ' οἷς ἠὺφραινόμην,
ταῦτα πάντα ὀρῶ τά μέν κατακεκομμένα,
τά δέ κατακαυμένα.
Εἰ οὖν ἐγὼ μή γινώσκω μήτε τά ὅσια
μήτε τά δίκαια,
ὑμεῖς δέ διδάξατέ με
ὅπως ταῦτ' ἐστίν ἀνδρῶν ἐπισταμένων
χάριτας ἀποδιδόναι.

Αἰγυπίαε καὶ ὅλοι οἱ παρόντες
Λακεδαιμόνιοι,
ἐγώ, ὅταν πολεμοῦσατε τοὺς Ἀθηναίους,
υπήρξα φίλος καὶ σύμμαχός σας,
καὶ τὸ ναυτικό σας
δίνοντας χρήματα τὸ ἔκανα ἰσχυρό,
καὶ στὴν ξηρὰ ὁ ἴδιος πολεμώντας ἀπὸ τὸ
ἄρμα μαζί σας
στὴ θάλασσα κατεδίωκα τοὺς ἐχθρούς.

Καὶ δόλιο, ὅπως ὁ Τισσαφέρνης
οὔτε ὅτι σας ἔκανα οὔτε ὅτι σας εἶπα

θα μπορούσατε νὰ με κατηγορήσετε.
Κι ἐνῶ σας συμπεριφέρθηκα με τέτοιο
τρόπο
τώρα εσεῖς μοὺ συμπεριφέρεστε ἐτσι
ὥστε οὔτε φαγητό δὲν ἔχω στὴ χώρα
μου,

ἐκτός ἀν μαζέψω κάτι ἀπὸ αὐτά που
ἀφήνετε πίσω σας,
ὅπως τὰ θηρία.

Καὶ ὅσα ὁ πατέρας μου καὶ σπίτια καλά
καὶ κήπους γεμάτους ἀπὸ δέντρα καὶ
θηρία μοὺ ἀφησε,
με τὰ ὁποῖα εὐχαριστιόμουν,
ὅλα αὐτά τὰ βλέπω ἄλλα κατεστραμμένα
ἐντελῶς κι ἄλλα κατακαμένα.

Ἀν λοιπὸν ἐγὼ δε γνωρίζω μήτε τὰ ὅσια
μήτε τὰ δίκαια,
εσεῖς νὰ μοὺ ἐξηγήσετε
πὼς αὐτά εἶναι ἐνέργειες ἀνθρώπων που
γνωρίζουν νὰ ἀνταποδίδουν τὴν
εὐεργεσία.

Απαντήσεις στις ερωτήσεις κατανόησης του σχολικού βιβλίου

1. Ο Φαρνάβαζος βρίσκεται σε δύσκολη θέση μετά την επίθεση των ελληνικών δυνάμεων και επικαλείται τις προηγούμενες υπηρεσίες του προς τους Σπαρτιάτες. Ποιους στόχους εξυπηρετεί αυτή η επίκληση;

Ο Φαρνάβαζος καταφεύγει στην επίκληση στο συναίσθημα του δέκτη (Αγησιλάου και Σπαρτιατών). Στόχος είναι να διεγείρει τα συναισθήματά τους. Επικαλείται την προηγούμενη συμπεριφορά του προς τους Σπαρτιάτες για να τονίσει ότι είναι πιστός σύμμαχος, ειλικρινής φίλος, ευπρεπής και κόσμιος. Ο Φαρνάβαζος ποτέ δεν υπονόμισε τη θέση των Σπαρτιατών είτε με το λόγο του είτε με τη δράση του. Πάντοτε υπήρξε σοβαρός, συνετός και συνεπής στη συμπεριφορά του προς τους συμμάχους του. Άρα δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται ως εχθρός. Περιμένει ευγνωμοσύνη και όχι εχθρική συμπεριφορά.

2. Σε ποια κατάσταση έχει περιέλθει ο Φαρνάβαζος σύμφωνα με το κείμενο; Ποιά απορία του προξενεί η κατάσταση αυτή και πώς τη διατυπώνει;

Ο λόγος του Φαρνάβαζου πλημμυρίζει από παράπονο και οι ψυχές των ακροατών θα έπρεπε να κατακλύζονται από συγκίνηση και ενοχές. Ο Φαρνάβαζος επικαλείται το συναίσθημά τους. Βρίσκεται σε τραγική θέση, αντιμετωπίζεται αφιλόξενα μέσα στην ίδια του την χώρα. Το μέλλον του ίδιου και των υπηκόων του είναι άγνωστο αφού στερούνται τα βασικά για την επιβίωσή τους. Στο άκουσμα των απελπιστικών συνθηκών διαβίωσης του Φαρνάβαζου, οι Σπαρτιάτες θα αισθανθούν υπεύθυνοι γιατί εκείνοι τον οδήγησαν στην εξαθλίωση. Δεν ενήργησαν ως φίλοι και σύμμαχοι αλλά ως εχθροί και αντίπαλοι. Η μεγάλη του απορία είναι πώς η κατάσταση αυτή δημιουργήθηκε από ανθρώπους με τους οποίους είχε συνεργαστεί. Είναι μάλιστα χαρακτηριστική η αντίθεση «όλα αυτά τα παθαίνει από ανθρώπους που γνωρίζουν να ανταποδίδουν την ευεργεσία». Ιδιαίτερη σημασία έχει η επίκληση στο συναίσθημα, όπως και η επίθεση στο ήθος του Τισσαφέρνη.

3. Στον Επιτάφιο του Περικλή που παραθέτει στην Ιστορία του ο Θουκυδίδης (2.40.4-5) διαβάζουμε: «Και είναι πιο σταθερός φίλος ο ευεργέτης, γιατί, μέσω της εύνοιας που του δείχνει, επιδιώκει να παραμένει η οφειλή της ευγνωμοσύνης του ευεργετημένου· αντίθετα, ο ευεργετημένος είναι μάλλον απρόθυμος, γιατί γνωρίζει ότι θα ανταποδώσει την ευεργεσία όχι για να του χρωστούν ευγνωμοσύνη αλλά για να εξοφλήσει το χρέος». Πιστεύετε ότι η παρατήρηση του ιστορικού βρίσκει εφαρμογή στην περίπτωση του Φαρνάβαζου;

Σύμφωνα με την άποψη του Περικλή, επειδή η ευεργεσία υποχρεώνει, είναι φυσικό να διατηρείται η φιλία. Ωστόσο, ο ευεργετημένος βρίσκεται διαρκώς σε μειονεκτική θέση γιατί ότι και να κάνει, απλώς ανταποδίδει την ευεργεσία, ενώ αυτός που ευεργετεί, συνεχίζει την εύνοια. Με τον τρόπο αυτό επιτυγχάνεται η ηθική υποδούλωση των φίλων και των ευεργετούμενων. Οπωσδήποτε η άποψη αυτή δε βρίσκει απόλυτη εφαρμογή στη συγκεκριμένη, γιατί οι ευεργέτες δεν παύουν να είναι εχθροί της Ελλάδας και να καταδυναστεύουν τις ελληνικές πόλεις της Μ. Ασίας. Φαίνεται πάντως ότι οι Σπαρτιάτες είναι αγνώμονες προς τον ευεργέτη Φαρνάβαζο.